

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny © CKE 2010

WPISUJE ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*Miejsce
na naklejkę
z kodem*

dysleksja

**EGZAMIN MATURALNY
Z JĘZYKA LITEWSKIEGO**

POZIOM ROZSZERZONY

MAJ 2010

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 10 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
5. Możesz korzystać ze słowników językowych.
6. Na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

**Czas pracy:
180 minut**

**Liczba punktów
do uzyskania: 45**

MOL-R1_1P-102

Pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu. Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie.

1 tema: S. Parulskio romano *Trys sekundės dangaus* pasakotojo Roberto vidinių būsenų tėkmė susiklosčiusių įvykių fone. Atskleiskite šią temą nagrinėdami pateiktas ištraukas ir visą kūrinį.

Sigitas Parulskis

Trys sekundės dangaus
Ištraukos

Gydytojai sako, jog tai kartų problema. Vienos kartos žiūrėdamos į jūrą mato Dievą, kitos girdi simfoninę muziką, Bacho fugas, dar kitos regi moterį, Afroditę, begalybę, amžinybę, nirvaną ir kitokią poetinį šlamštą. Karta, į šį pasaulį išstumta apytikriai septintajame dešimtmetyje, nors laikas ir neturi ypatingos reikšmės, nemato nė velnio. Aš priklausau šiai kartai. Kartai, kuri neturi jokių ypatingų požymių, kartai, kuri beveik be savybių. Kartai, kuri pavėlavo tapti hipiais, kuriai "The Beatles" muzika per saldi ir kuri jau buvo peraugusi persiimti pankų idėjomis, o "Sex Pistols" jai tepriminė erzinantį triukšmą. Tiesa, nemaža šios kartos dalis virto miesčionimis, patikėjo "ABBA" pasiūlytu gyvenimo modeliu, bet tai jau ne kartos požymis, tai paprasčiausia statistika, kurios neištengė sugriauti nei "AC/DC" pjūklai, nei Johno Lenono kraujas. Mane domina karta, kuri beveik neturi "savo" muzikos, savo stabų, jokio supratimo apie tėvynę, istoriją, meilę, pinigus, šeimą, atsakomybę.

Karta, kuri atidavė šiokią tokią duoklę narkotikams, šiek tiek kraujo jai nuleido Afganistanas, bet tai labiau išimtis nei dėsniumai. Vienintelė šios kartos filosofija – filosofijos neturėjimas arba vengimas ją turėti, ir šį teorinį vakuumą praktiniu lygmeniu užpildė alkoholis, bet kartu tai karta, kuri neišmoko gerti, neišmoko dulkintis, valgyti, kaupti – tai yra neišmoko mėgautis malonumais. Net ir turtingi, sukūrę sėkmingas šeimas ir klestinčius verslus šios kartos atstovai, žiūrėdami į jūrą, nemato nieko, išskyrus vandenį. Jie paprasčiausiai nemoka džiaugtis. Tai pagrindinis, lemiamasis kartos požymis.

Apibendrinimai – šlykštus dalykas. Bet pasaulyje šlykščių dalykų kur kas daugiau nei malonių. Tiesą sakant, man nuspėjau, kas yra mano karta. Gali būti, kad jos apskritai nėra, ir jokia sumauta jūra negali būti katalizatoriumi jai išryškinti. Bet aš tai prakeikčiau kartai priklausau, ir niekas manęs negalėtų įtikinti, jog esu toks vienas, unikalus ir nepakartojamas. Priklausau labiausiai rusintai, labiausiai mulkintai, labiausiai ateizmu maitintai, naiviausiai ir kartu - niekuo netikinčiai kartai. Visos kartos mėgaujasi prarastosios statusu. Mano karta nebuvo prarastoji. Negalėtų ji vadintis ir bitnikais ar bent jau elementariausiais maištininkais. Ji tiesiog nesubrendusi, bailių ir prisitaikėlių tėvų išauginta karta, neišsipildžiusi, neįvykusi karta. Patyrusi staigią socialinę politinę permainą, brandos amžiuje išgyvenusi neįtikėtiną lūžį ji vis tiek liko tokia pati - nepatikli, abejinga, tingi ir be jokio entuziazmo, ne su budistine šypsena, o su idioto tuštuma akyse žvelgianti į jūrą ir nematanti joje nieko, išskyrus putas. Galima griebtis paguodos šiaudo, esą nesvarbu, ko nematai jūroje, svarbiausia, kas tuo metu dedasi tavo galvoje. Galvoje lygiai kaip ir jūroje – tuščia, o jei kartais ir šmėsteli koks nors minties šešėlis palei horizontą, tai jis taip toli, kad net nematyti, jog jis juda.

<...>

Vardan Dievo Tėvo, ir Sūnaus, ir Š... Kai man labai bloga, nors ir gėdydamasis pats savęs, prisimenu esąs katalikas... Visuomet, kai labai blogai, prisimeni Dievą. Kai labai gerai, irgi šūkauti, Dieve, kaip gera, bet tai tik lingvistinis pokštas, nieko bendra neturiš su šventąja šeimyna. Niekad, parazite tu, nebuvai geras katalikas, šaukia man tiesiai į ausį mano močiutė. Šiaip jinai mirusi, bet dabar štai elgiasi su visais metafizikos dėsniais kaip mėsininkas su skerdiena turguje. Močiute, šaukiu aš jai, tu gi seniai mirusi, tupėk po savo žemėmis ir neknisk man proto, be to, o kaipgi medis, o ką medis, rėkia nė kiek neatlyžtanti senė, medis tai dar ne įrodymas, tačiau aš visiškai neturiu jėgų ginčytis su numirėliais ir apsimetu, kad jos nebegirdžiu. Kuri laiką ji dar pasiputoja metafiziniame eteryje, o po to, nesulaukdama jokios mano reakcijos, užsikemša. Įsižeidė. Nesvarbu, aš blogiausias pasaulio katalikas, gal bent taip galėsiu pateisinti savo atsilikimą nuo tikrovės trimis sekundėmis, kurių reikia, kurių taip trūksta, kad išsiskleistų sielos kupolas, trys sekundės mirtinoje tyloje, kurios nedrumsčia net mirties baimė, nes per tris sekundes nespėsi pajusti jos, ne, pajusti spėsi gal net ir per tūkstantąją sekundės dalį, – nespėsi suprasti, jog tai baimė, nespėsi jai suteikti savojo tragiško savigailos perkreipto veido, o bevardė baimė nebaisi, nes niekaip tavęs negali veikti, ji tau nepažįstama, trys sekundės pasiruošimo ritualui, ir baimė, mėgindama pasimatuoti tavo veidą, lekia pavymui, tu ją aplenkęs, ne, ne, ne aplenkęs, tai tavo širdis atsilikusi trimis sekundėmis, trimis dūžiais, per tris pirštus nuo šonkaulių, per tris pirštus nuo mirties baimės ašmens. Galbūt aš laimingiausias pasaulyje žmogus, nes numirti nespėjus pajusti mirties baimės – tai beveik tas pats, kaip nemirti niekad, tai ir yra tikroji amžinybės kaina, amžinybės laikas, suspaustas į tris sekundes, per kurias nespėji apsinuodyti mirties baime...

<..>

Pažadėtoji žemė, iš kurios buvau ištremtas. Ištremtas iš Marijos bučinio erdvės, vaikščiodavau po miestą, nebeberdavau kavos, tiktai vyną, daug vyno, tiek, kad atsitrenkčiau, ir nebūtinai į bažnyčias, ir nebūtinai į taurios dvasios žmones, kuriems būtų rūpėjusi mano siela. Niekam nerūpėjo mano siela, visų pirma – man pačiam.

Marijai rūpėjo bažnyčios, man rūpėjo Marija, aš nerūpėjau pats sau. Tokia formule galėtų būti diagnozuojami nevykėliai. <...> Tuomet mane gelbėdavo jau ne bažnyčios, tikriau pasakius, bažnyčios, bet iškreiptu veidu, – eidavau į Ateizmo muziejų, įkurtą po Šv.Kazimiero skliautais, eidavau, bet nedrįsdavau matuotis jo karūnos, stypsiančios padangėje, vainikuojančios savo vidurių gėdą, karūnos, kurią žadėjau nukelti Marijai, žadėjau ją vainikuoti, pasodinti į visus esančius ar dar būsiančių karalysčių sostus, kloti jai po kojų genujiečių gelumbes ir venecijiečių stiklą, Egipto kvapniausias žoles ir visą Aleksandrijos biblioteką, įslinkdavau į Ateizmo muziejų, apžiūrindavau Dievo nebuvimo įrodymus, – nors ten buvo kur kas daugiau žmogaus tikėjimo įrodymų nei bet kur kitur – ir būdavau dar didesnis bedievis nei visas muziejus, nei visas partijos komitetas, urgzdavau ir kandžiodavau riebias, savimi patenkintas kolonas ir jau nieko Marijai nebežadėjau – ką dar galėčiau žadėti moteriai, kuri man pasakė, kad myli mane kaip žmogų, bet ne kaip vyrą...

<...>

Mes mylime savo parašius, D-5, juos mes aistringai glamonėjame, pasitiesę metro pločio ir dvidešimt penkių metrų ilgio brezentinius „stalus“, jie mums yra svarbiau už mylimąsias, nes kai išduoda mylimoji, gyventi galima, kad ir mėšlinai jautiesi, vis dėlto kentėti įmanoma, jeigu apleidžia parašius – nelieta nieko, net galimybės prasilakti.

Parulskis S. Trys sekundės dangaus, Baltos lankos 2002. P.7-9; 32-33; 128;130,132

2 tema: Kančios motyvas Maironio eilėraščiuose Tėvynės dainos, Nuo Birutės Kalno Trakų pilis.

Maironis

TĖVYNĖS DAINOS

Tėvynės dainos, jūs malonios.
Taip širdį žadinat saldžiai!
Kodėl tai mūsų gražios ponios
Negieda jūsų gan seniai?
Akutės melsvos, rankos baltos,
Bet širdys jų kaip ledas šaltos.

Sesutės mūsų nuo senobės
Dėvėjo margus rūbelius;
Dūzgeno plonas, baltas drobes
Ir koja suko ratelius.
O iš karštos jaunos krūtinės
Skambėjo dainos sidabrinės.

Kaip rožės jos tada žydėjo
Ir lankė rūtų darželius,
Dar vainikus žalius dėvėjo
Ir šilko kaspinus žalius;
Dainavo, gerbė žalią rūtą,
Kęstučio žirgą ir Birutę.

Kalbos nemindžiota gimtinės
Nei dainų mūsų Lietuvos;
Neskundės vyras nusiminęs
Dėl meilės moterų lengvos!
Tada už auksą nemylėta,
Tada už dainą nemokėta.

Kas atdarytų aukso skrynią
Tėvynės dainų malonių?
Ir kas prižadintų gadynę
Sesučių, dainomis garsių?
Tėvynės dainos, jūs auksinės,
Be jūsų šąla mums krūtinės!

NUO BIRUTĖS KALNO

Išsisupus plačiai vakarų vilnimis,
Man krūtinę užliek savo šalta banga
Ar tą galią suteik, ko ta trokšta širdis,
Taip galingai išreikšt, kaip ir tu, Baltija!

Kaip ilgėjaus tavęs, begaline, plati!
Ir kaip tavo išgirst paslaptinių balsų
Aš geidžiau, tu pati vien suprasti gali,
Nes per amžius plačių nenutildai bangų!
Liūdna man! Gal ir tau? O kodėl – nežinau;

Vien tik vėtrų prašau, kad užkautų smarkiau:
Užmiršimo ramaus ir tarp jų nematau,
Betgi trokštu sau marių prie šono arčiau.

Trokštu draugo arčiau: juo tikėti galiu;
Jis kaip audrą nujaus mano sielos skausmus;
Paslapties neišduos savo veidu tamsiu
Ir per amžius paliks, kaip ir aš, neramus.

TRAKŲ PILIS

Pelėsisiais ir kerpe apaugus aukštai
Trakų štai garbinga pilis!
Jos aukštus valdovus užmigdė kapai,
O ji tebestovi dar vis.
Bet amžiai bėga, ir griūvančios sienos
Kas dieną nyksta, apleistos ir vienos!..

Kai vėjas pakyla ir drumzdžias vanduo,
Ir ežeras veržias platyn, –
Banga gena bangą, ir bokšto akmuo
Paplautas nuvirsta žemyn.
Taip griūva sienos, liūdnesnės kas dieną,
Griaudindamos jautrią širdį ne vieną.

Pilis! Tu tiek amžių praleidai garsiai!
Ir tiek mums davei milžinų!
Tu Vytauto didžio galybę matei,
Kad jojo tarp savo pulkų!
Kur tavo galia, garsi palikimais?
Kur ta senovė, brangi atminimais?

Nutilusios sienos, apleistos visų,
Be sargo, ginklų, be žmogaus!
Kiek primenat jūs man brangiausių laikų
Ant vieškelio amžių plataus!
Laikai brangiausi! Ar mums dar sugrišite?
Ar vien minėsme kaip savo jaunystę?

Kada tik keliu važiavau pro Trakus,
Man verkė iš skausmo širdis;
Gaili ašarėlė beplovė skruostus
Ir mėlynas temdė akis!
Ir veltui dvasią raminti norėjau,
Aplinkui vien tamsią naktį regėjau.

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)